

забезпечення, посиленої трудової та громадської діяльності на благо держави України.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>

3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

4. Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення норм, що врегульовують питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників та Захисниць України: Закон України від 15.03.2022 № 2121-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-20#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-75>

ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Стріла Ірина Валеріївна

студентка III курсу

Навчально-наукового інституту права

Національного університету водного господарства

та природокористування

м. Рівне, Україна

Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою. Це означає, що в такій країні право, правопорядок, повага до прав і свобод людини і громадянина вважаються найвищими суспільними цінностями й покликані відігравати провідну роль. Їх захист і безпека – обов'язок держави. Проте практичному втіленню в життя цих та інших гуманістичних ідеалів перешкоджають різноманітні несприятливі фактори, серед яких слід виділити правовий нігілізм. Згідно з соціологічними дослідженнями, він широко поширений не лише у

свідомості людей, а й серед представників влади, що є несумісним з розвитком та існуванням правової держави. Зрештою, саме його вплив зміг загальмувати впровадження демократичних реформ в Україні.

Одне із пріоритетних завдань Української держави на сучасному етапі розвитку полягає в успішній європейській інтеграції. Вона включає в себе також культурну, економічну, політичну інтеграції. Водночас, відсутність юридично закріпленого та фактичного забезпечення прав і свобод громадян знижує ефективність інтеграційних процесів. Правове забезпечення громадян мають гарантувати органи державної влади. Саме тому аналіз передумов, визначення ознак та пошук ефективних шляхів побудови правової держави є актуальною проблемою сучасної юридичної науки.

Загалом нігілізм (від лат. «*nihil*» – «ніщо») – це заперечення усталених суспільних норм, ідеалів, принципів, законів, авторитетів, традицій тощо [1, с. 425]. Одним із видів є правовий нігілізм, який слід відрізнити від правового критицизму та правового негационізму. Критика прагне заперечити «порочні» норми, консервативну правову практику, негативні правові стереотипи, недосконалість правової системи, а правовий нігілізм – незгода з прогресивними ідеями, ідеалами та цінностями у правовій сфері [2, с. 17]. Різницю можна побачити в їх наслідках. Якщо правовий нігілізм підриває правові основи суспільства і є перешкодою прогресивного правового розвитку, то конструктивна критика є умовою вдосконалення правової системи. Для того, щоб критика, яка йде першою з боку юристів, не стала своєю протилежністю, безпідставним запереченням, вона має бути компетентною, конструктивною та конкретною.

Правовий нігілізм пов'язаний із запереченням соціальної цінності самого права. При правовому запереченні правопорушник усвідомлює цінність правового регулювання, але його особисті інтереси тепер суперечать суспільним [3, с. 34].

Найбільш небезпечною формою прояву правового нігілізму є криміналізація суспільства, що проявляється у злочинності. Злочин може посягати на суспільний лад України, власність, громадську безпеку, особисті, політичні, трудові, майнові та інші права, свободи людини і громадянина. Безсумнівно, правовою є така суверенна держава, яка функціонує в громадянському суспільстві і в якій юридичними засобами реально забезпечено захист основних прав і свобод від небезпечних посягань. Вона ґрунтується на певних принципах, найважливішими з яких є верховенство права, поділ влади, реальність прав і свобод, наявність у громадян високої правової культури [4, с. 16].

Офіційне визнання держави як правової в конституції викликає необхідність наповнити категорію «правова держава» реальним юридичним змістом [5, с. 27]. Принцип верховенства права слід забезпечити шляхом надання формальної (юридичної)

загальнообов'язковості тим умовам, які конче необхідні кожній людині для використання її основних прав. І якщо держава максимальною мірою реалізовуватиме таку здатність, зробить це своєю основною функцією, вона зможе вважатися правовою. Таким чином, правова держава – це держава реальних прав людини. Це суверенна, політико-територіальна організація публічної влади, яка базується на принципах поваги до особи й недоторканності її прав і свобод, верховенства права, дотримання закону.

Правова держава є системою органів та інститутів, які гарантують та охороняють нормальне функціонування громадянського суспільства. Сучасній правовій державі притаманні певні принципи та ознаки, які необхідно чітко відокремлювати, тому що принципи є вихідними положеннями організації та функціонування такої держави, а в ознаках (рисах) виявляються її сутність і багатогранна суспільна природа [6, с. 5].

Отже, існування правової держави можна визначити за рахунок наявності наступних ознак:

- закріпити основні права людини в конституціях та інших законах;
- закони, що виражають волю більшості або держави;
- налагодити відносини між особою і державою відповідно до загального принципу: «Дозволено все, що людині прямо не заборонено законом»;
- усі громадяни, що володіють правовою культурою, особливо важливими правовими знаннями, а також уміннями та навичками застосування цих знань у практичному житті;
- розподіл національних повноважень між національними законодавчими, виконавчими та судовими органами;
- суворе дотримання законів і квазіправових норм поведінки всіма учасниками суспільного життя, насамперед державними установами [7, с. 19].

Стосовно такої ознаки, як закріплення в Конституції та інших законах України основних прав людини, то її дослідження варто розпочати з аналізу основоположних людських прав. Юридична наука трактує їх як визначені можливості особи, без яких її розвиток, задоволення власних потреб на певному етапі історії не є повноцінним. Основні права людини повинні забезпечуватися на принципі рівності. На сучасному етапі розвитку людства основні права особи визнаються та захищаються більшістю розвинених країн. Ці процеси відбуваються як на міжнародному, так і державних рівнях [8, с. 202].

Іншими словами, рівень демократії в тій чи іншій державі залежить від досконалості її нормативно-правової основи, відповідності законодавства правам людини і громадянина. Права і свободи громадян закріплюються в основних законах держав – Конституції. Для України цей документ ухвалений у 1996 році [9; 10, с. 62].

Концепція верховенства права в багатьох країнах невіддільна від концепції соціальної держави, тому реальна побудова правової держави значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку та накопичення матеріальних благ. Неспроможність держави забезпечити ефективне соціальне забезпечення та створити умови для належного рівня життя своїх громадян негативно впливає на підтримку населенням державної політики та знижує рівень її дотримання та поваги до закону [11].

Отже, повністю подолати правовий нігілізм неможливо, але його можна мінімізувати, здійснивши низку комплексних заходів щодо консолідації суспільства, забезпечення принципів верховенства права, виховання у громадян правового патріотизму та відповідальності за власну державу.

Побудова правової країни залежить від ефективної діяльності державних органів, життєздатності суспільства та відмови від авторитарного досвіду. Верховенство права можливе лише тоді, коли розбудова правової держави є одним із пріоритетних завдань публічних інституцій. Зазначене визначає перспективу подальших досліджень даної тематики з метою внесення пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства та правової техніки, формування високого рівня правосвідомості українського народу.

Література:

1. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2012. 742 с.
2. Луцький А.І. Правовий нігілізм в умовах формування української правової держави. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2021. № 1. С. 16-19.
3. Шульга А.М. Правовий нігілізм: український досвід. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 32-36.
4. Арато А. Концепція громадянського суспільства: сходження, занепад та відтворення, напрями для подальших досліджень. *Поліс*. 2015. № 3. С. 15-20.
5. Хорт І.В. Актуальні питання реалізації принципів правової держави в Україні. *Юридичний вісник*. № 1 (14). 2010. С. 27-29.
6. Мельник Є.М. Правова держава в Україні: перспективи становлення і механізми реалізації. *Держава та регіони: Серія: Право*. 2018. № 3. С. 5-11.
7. Береза С.В. Правовий всеобуч як передумова формування правової культури в сучасному демократичному суспільстві. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 3. С. 19-21.
8. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. К.: Парламент. вид-во, 2017. С. 201-204.

9. Конституція України від 28 червня 1996 року URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

10. Козак В. Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах. *Розбудова держави*. 2018. № 1-2. С. 62-65.

11. Козюбра М.І. Верховенство права – основоположний принцип правової і політичної систем України. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6972/Kozyubra_Pry%60ncy%60py%60_verhovenstva.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-76>

ПРИЧИНИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Фенюк Єлизавета Олегівна

студентка III курсу

Навчально-наукового інституту права

Національного університету водного господарства

та природокористування

м. Рівне, Україна

Збройний напад РФ на Україну став несподіваним як для українського політикуму і громадськості, так і для міжнародної спільноти.

Видатний військовий теоретик Карл фон Клаузевіц у класичній праці «Про війну» (1832-1834 роки), фундаментальні постулати якої актуальні й нині, писав: «Війна є продовженням політики іншими засобами». Так, свого часу, в грудні 1917-го, українська політика керованого Леніним уряду радянської Росії призвела до оголошення війни Українській Народній Республіці. Наслідком тієї війни, яка завершилася восени 1920 року, стало силове запровадження в Україні комуністичного режиму та включення її до складу СРСР. Відтоді будь-які форми українського національно-визвольного руху – чи то вимоги культурної автономії, чи то збройна боротьба УПА – радянська Росія рішуче придушувала, а його учасників жорстоко карала [1].

Було б хибно та наївно стверджувати, що після Другої світової у Європі між ще недавно ворогуючими націями та державами запанувала вселенська любов. Проте концепція «пробачаємо і просимо вибачення» поступово звела непорозуміння у цивілізованому світі до виключно дипломатичних непорозумінь і конфліктів на рівні окремих груп. В Москві ж державна агресивна політика як щодо всього світу, так і, передусім, щодо сусідніх держав з різним ступенем інтенсивності визначала все спрямування